

IMA LI LIJEKA TERORIZMU? JE LI MOGUĆ DIJALOG?

Ljiljana MATKOVIĆ-VLAŠIĆ
Zagreb

Sažetak

Terorizam kao globalnu pojavu autorica stavlja u kontekst suvremenih zbivanja i to prije svega kao posljedicu imperijalističke politike velikih sila. 11. rujna 2001. drži se početkom ere terorizma, makar terorizam ima dugu povijest. No, rušenje tornjeva Svjetskog trgovinskog centra pokazalo je da moćna Amerika nije nedodirljiva. Uбудuće valja mijenjati svjetsku politiku i ponašanje ako se želi stati na kraj toj pojavi koja prijete cijelome svijetu. Autorica u dijalogu vidi spas od terorizma makar se on služi svim mogućim oblicima ucjenjivanja. Imperijalistička politika koja bogate čini još bogatijima a siromašne još siromašnijima mora jednom zauvijek prestati. Borba protiv terorizma oružjem ne može biti uspješna, što pokazuje rat u Iraku. Isto je tako kontraproduktivno okrivljavati za terorizam islam ili bilo koju svjetsku religiju. Pojavi terorizma, naglašava autorica, treba posvetiti najveću pozornost tražeći prije svega uzroke njegove pojave.

Prošlo XX. stoljeće sa svojim ratovima (dva svjetska i više stotina lokalnih) opravdano se drži najkrvavijim stoljećem u povijesti čovječanstva. Papa Ivan Pavao II. nazvao ga je stoljećem smrti. U tom se stoljeću nagomilalo toliko ubojitog oružja da od toga na svakog stanovnika Zemlje dolazi po nekoliko tona. Sve veći broj država, a ne samo one koje smatramo velikim silama, naoružan je i nuklearnim bombama. Svaki četvrti znanstvenik u svijetu, tako govore neke statistike, radi na stvaranju što razornijeg oružja. Ne bi predstavljalo nikakav problem pretvoriti u prah i pepeo cijelu kuglu zemaljsku u svega nekoliko minuta. Zato nije čudno da se veliki svjetski mislioci slažu s tvrdnjom, koja se pripisuje francuskom književniku Andreu Malrauxu, da će XXI. stoljeće biti duhovno ili ga neće biti. No, njegov početak suočio nas je, na žalost, s pojavom koja s duhovnim nema nikakve veze, a zove se terorizam. Ta riječ potječe od latinske riječi teror=strah, ali očito je da terorizam ne ide samo za zastrašivanjem. Terorizam, kao što pokazuju gotovo svi slučajevi, sadrži također osvetu, gnjev i poruku da svijet treba promijeniti. Paradoksalno je da stradavaju obični ljudi koji su najmanje krivi za nepravde u svijetu.

Možemo reći da je 11. rujna 2001., kada su srušeni neboderi-blizanci Svjetskog trgovinskog centra u New Yorku u čijim je ruševinama našlo smrt nekoliko tisuća ljudi, datum koji je inaugurirao novu strašnu epohu u povijesti čovječanstva koja se može nazvati erom terorizma. Tri godine kasnije jezivi pokolj u školi u Beslanu, u ruskoj republici Osetiji, pokazuje da milosti nema ni prema kome, pa ni prema djeci. Jedan je od terorista, na pitanje kako može ubijati djecu, navodno odgovorio: "Mene nitko nije ništa pitao kad su Rusi ubijali čečensku djecu". Dva ruska civilna aviona srušile su dvije žene iz Čečenije, koje se ubrajaju u tzv. "crne udovice" tj. žene koje osvećuju smrt svojih

muževa, sinova ili braće, ne štedeći pritom vlastite živote. Borba protiv takvih terorista, koji poput kamikaza žrtvuju vlastite živote, iznimno je teška, jer njihovu djelatnost ne ograničava onaj prirodni strah za vlastiti život. Lista terorističkih napada postaje sve veća otkad se vodi rat u Iraku i nimalo se ne smanjuje uhićenjem Saddama Huseina, nego se naprotiv još i uvećava. Svakom razumnom čovjeku postaje jasno da hvatanje pa i likvidacija pojedinih terorista neće obuzdati terorizam, jer je on kao pojava u svijetu u pravom smislu metastazirao ili, rečeno modernim rječnikom, postao je globalna pojava. Nema više na Zemlji mjesta gdje se ne bi mogao dogoditi teroristički napad. Nema takve kontrole, nema takve zaštite koja bi mogla jamčiti posvemašnju sigurnost. Čak i žene postaju teroristkinje, a one se lako mogu pridružiti bilo kakvim skupinama, bilo gdje i bilo kada. Kako stvari izgledaju, i mala bi djeca mogla postati teroristi. A život pun strepnje, ograđen visokim zidovima i svim mogućim osiguranjima sve je prije nego normalan ljudski život.

“Navijestiti rat terorizmu do istrebljenja” (to su riječi ruskog predsjednika Putina), može biti izjava izrečena u bijesu, ali nipošto ne može biti razumna politika. Kao što je teško liječiti bolest bez poznavanja uzroka, tako se ni terorizam neće iskorijeniti borbom protiv njegovih simptoma. Valja promišljeno sagledati njegove uzroke. Glasoviti američki znanstvenik i politički aktivist Noam Chomsky u svezi 11. rujna kaže kako “bogati i moćni nisu više nedodirljivi”. Iz njegove knjige: “Gusari i carevi – Međunarodni terorizam u stvarnom svijetu” saznajemo da su rat terorizmu navijestili još predsjednici Reagan i stariji Bush osamdesetih godina kada je Srednja Amerika doživjela katastrofu pod terorističkim zapovjednicima iz Washingtona i njihovim domaćim poslušnicima. Jedna od meta bila je i Nikaragva kojoj nisu mogle pomoći ni međunarodne institucije kojima se obratila. Pokazalo se da sila Boga ne moli.

Meta terora u Latinskoj Americi bila je i Katolička crkva koja se stavila na stranu siromašnih. Ubojstvo nadbiskupa Romera i šestorice vodećih isusovaca izvršili su štićenici Washingtona. Očito Chomsky koji živi u Americi zna što piše i govori kad spominje američku međunarodnu terorističku mrežu. On dalje kaže da su svećenici i redovnici koji su se stavili u službu najbjeđenijih postali su u očima Washingtona “komunisti” koje treba istrijebiti. Pa i pokojni brazilski biskup Helder Camara, koji je među prvima počeo ukazivati na opasnost od multinacionalnih kompanija za gospodarstva pojedinih zemalja, nije bio u milosti političara. Povezanost američke politike s talibanima u Afganistanu, pa i sa samim Saddamom Huseinom poznata je, pa se može lako zaključiti da imperijalistička politika stvara sama svoje neprijatelje.

Na žalost, borba protiv terorizma povezana je s antiislamskom histerijom kao da je islam kriv za terorizam. I u hrvatskom tisku možemo čitati o “islamu na ratnoj stazi” o islamskim ekstremistima i o radikalnom islamu koji je “najnovijim napadima” objavio rat cijelome svijetu. Ovakve teške optužbe na račun islama pokušavaju se ublažiti tvrdnjama da je islam ipak plemenita i pozitivna religija ništa manje nego i kršćanstvo. Jasno je da je vjerski fanatizam moguć u svim religijama, a ne samo u islamu. Svaki je vjerski fanatizam karikatura religije i njezina zloporaba pa se zato ne bi smio uopće više povezivati s pravom, autentičnom religijom. Teroristi se ne bi smjeli držati pripadnicima nikoje religije pa tako ni islama. U islamu je čovjekoljublje zakon kao i u kršćanstvu. Zločinci imaju svoje ime i prezime i njihovi se zločini ne mogu povezivati ni s islamom, ni s kršćanstvom, ni s bilo kojom časnom religijom. Ni tzv. vjerski fundamentalizam nije zapravo povezan s vršenjem zločina, jer ako jest, onda više ne može predstavljati svoju

religiju. Politika doduše često koristi religije za svoje ciljeve, pa banalne ratove za naftu proglašava vjerskim ratovima. Razni nacionalni ili vjerski ciljevi bolje zvuče u ušima ljudi nego da se spomene pravi cilj, a to je nafta ili neki strateški interes.

Rat protiv terorizma dosadašnjim sredstvima pokazao se uzaludnim. Tzv. “preventivni rat” protiv Iraka izrazito je bezuspješan. Jedino u čemu je taj rat uspješan je razaranje i međusobno ubijanje. “S teroristima se ne pregovara” glavna je postavka leadera velikih sila. Znači a priori se odbacuje dijalog. Istina, ucjene su neugodna stvar. Ako se popusti jednom, to će se morati i drugi puta pa gdje je onda granica. Sve je to točno. Ali ni ovako nema granica. Svijet su zapljusnuli teroristički napadi. U Rusiji je u pitanju i gola osveta za ono što su Čečeni pretrpjeli, a o čemu se malo javno govorilo i pisalo. Državni terorizmi još su gori oblik toga zla koji muči suvremeni svijet. Nešto se mora promijeniti u glavama političara koji vode svijet, ali i u stavovima multinacionalnih kompanija za koje se drži da zapravo upravljaju postupcima političara. Pokojni brazilski biskup Dom Helder Camara, kao što smo već spomenuli, ukazivao je na opasnost od njih još prije pola stoljeća.

Sadašnja situacija čini se beznadnom. No, umjesto što gomilaju oružje, neka velike sile pomognu siromašnom dijelu Zemlje i tada ništa neće biti beznadno. Na račun siromaha neki su se bezočno obogatili. Današnji kapitalizam ekonomisti u Njemačkoj nazivaju “Killerkapitalismus”, kapitalizmom ubojicom. On se mora promijeniti u korist siromašnog dijela svijeta i uopće siromašnog čovjeka bez obzira gdje se taj siromašni čovjek nalazio. Zvuči strašno, ali na žalost je istinito, da siromašan svijet pogotovo na Bliskom istoku u Al Qu’aidi vidi svoj spas. Čak kada bi ubijanje terorista kao sredstvo obrane bilo dopustivo, ono nije rješenje, jer njih se ne može “istrijebiti”. Oni uvijek nalaze one koji će ih zamijeniti, a služiti se njihovim sredstvima samo je potvrda da su ta njihova sredstva opravdana. Pa gdje je onda rješenje?

Ako se nije moglo spriječiti teroriste da uzmu taoce, onda je trebalo s njima razgovarati. Jer, vidimo kakve su posljedice nepopustljivosti. Ipak su ljudski životi nevinih ljudi vrijedniji od bilo kakvih političkih doktrina. Filipini su povukli svoju vojsku iz Iraka da bi spasili samo jednoga čovjeka. I spasili su ga. Ta lijepa gesta nije naišla na onaj publicitet koji zaslužuje.

Vrijeme je da se već jednom istini pogleda u oči. Zašto ti ljudi bezumno opasuju sebe bombama i dižu u zrak hotele, škole, bolnice? Što ih je dovelo do tog zločinačkog ludila? Nema te povijesne religije koja bi to odobravalala. Tvrditi da je to izraz islamskog fundamentalizma znači iskrivljavati pravu istinu i širiti mržnju prema muslimanima. Tako se ne liječi terorizam. Morali bismo biti svijesni kamo nas vodi dosadašnja svjetska politika. Dijalog nije čarobni štapić koji će odmah sve riješiti. To je dugotrajan i mučan proces koji zahtijeva strpljivost i dobru volju da se nađu rješenja koja će zadovoljiti obje strane. Slušati što drugi traže, pokušati ih razumjeti, iznositi opravdane argumente, biti spreman na žrtvovanje vlastitih probitaka i svog luksuznog života – to je jedan od putova koji vode pravednom svjetskom poretku. A samo pravedan svjetski poredak osigurava miran i dostojanstven život svih ljudi. Profiterskom duhu treba jednom zauvijek reći dosta. Dijalog više nema alternative. Zapadni svijet i tzv. islamski svijet imaju zajedničke vrijednosti na kojima valja graditi novi svjetski poredak u kojem neće vladati pravo jačega, moćnijega, bogatijega.

Hoće li se konačno naći hrabri, pošteni političari u svijetu koji neće robovati profilerskim skupinama i centrima moći?

Na kraju, u današnjoj svjetskoj situaciji koja poprima apokaliptične oznake, valja istaknuti svijetli lik pape Ivana Pavla II. Premda iscrpljen bolešću, on hrabro svjedoči snagu duha, snagu povjerenja u ljude. Još uvijek ima nade da će ovu izmučenu Zemlju zapljusnuti val ispravnog razmišljanja i postupanja u kojem će se svi ljudi prepoznati kao braća.

SUMMARY

The terrorism as a global phenomenon is placed by the author in the context of contemporary events, at the first place as a result of the imperialistic policy of big powers. Tough origins of terrorism might be traced back long into the past, 11 September 2001 is considered the starting-point of the terrorism era, since the ruination of the World Trade Centre showed the powerful USA as vulnerable. If we want to put an end to this world menacing phenomenon, we should put our efforts into changing the world's policy and way of acting. Where the author sees a salvation from terrorism is the dialogue, although it might use all available types of blackmailing. The imperialistic policy, which makes the rich richer and the poor poorer, must be terminated once and for all. The terrorism cannot be fought by the weapons, the war in Iraq being an ample proof. It is also very counter-productive to shift the blame for terrorism on Islam or any other world's religion. The author points out that the terrorism as a phenomenon has to be devoted the uttermost of our attention, whereby we should be looking for the grounds from which it developed itself.